

## Nr 59.

Av herr **Larsson, Sam, m. fl.**, om understöd åt landsting och kommuner, vilkas ekonomiska ställning i synnerlig grad ogynnsamt påverkats av manskapsinkallelserna i samband med den förstärkta försvarsberedskapen.

Manskapsinkallelserna i samband med den förstärkta försvarsberedskapen komma med säkerhet att socialt och ekonomiskt få betydelsefulla och allvarliga konsekvenser på olika sätt. En del av dessa oundvikliga följder ha statsmakterna redan haft anledning att observera. Vi syfta härvidlag framför allt på att i många fall inkallelserna medfört ett sådant ingrepp i den enskildes ekonomiska ställning, att det allmänna nödgas träda hjälpende emellan för att hindra alltför svåra verkningar, vilka eljest oundvikligen skulle inträffat. Utan detta statens ingripande skulle säkerligen tiotusentals människor ha tvingats att bli understödstagare hos fattigvården. Sannolikt måste man räkna med att i alla fall, trots statens familjehjälp, ett ganska stort antal till extra militär tjänstgöring inkallade nödgas söka kompletterande understöd för de hemmavarandes försörjning av de kommunala organen. Många kommuner, särskilt sådana med normalt svagt taxeringsunderlag och till följd därav höga skatter, torde vid sådant förhållande drabbas ytterst kännbart av inkallelserna i samband med den förstärkta försvarsberedskapen. Det är också dessa fattiga kommuners bekymmer vi genom denna motion vilja fästa uppmärksamheten på, så att man, om möjligt, genom att på ett tidigt stadium taga upp problemet till granskning må kunna följa utvecklingen samt finna de bästa metoderna att bemästra de vanskligheter, vilka i detta sammanhang med säkerhet skola infinna sig i så rikt mått, att statsmakterna näppeligen kunna undgå att taga ställning till dem.

Av skäl, som ligga i öppen dag, därför att denna fråga innefattar förhållanden, vilka man av försvarspolitiska hänsyn i det offentliga bör behandla med stor varsamhet i dessa tider, kunna vi icke i denna framställning diskutera problemet så i detalj såsom eljest vore möjligt och under normala förhållanden givetvis också med all rätt kunde krävas för att riksdagen skulle ställa sig välvillig till det yrkande, som vi ha för avsikt att framställa. Nu nödgas motionärerna följaktligen stödja sin framställning på ett mera allmänt resonemang, vars bevisvärde dock torde kunna vitsordas från alla håll, där man har erfarenhet av de faktiska förhållandena, särskilt på rikets landsbygd.

Utän att alltså närmare ingå på omfattningen av manskapsinkallelserna eller diskutera den ur olika synpunkter betydelsefulla frågan om inkallel-

ernas verkningar för näringslivet i olika delar av riket och för vissa befolkningsgrupper eller i de enskilda fallen — en undersökning, som dessutom i viktiga detaljer torde bli företagen i statens arbetsmarknadskommission i annat sammanhang och säkerligen skall bekräfta vad i motionen anföres — våga vi göra gällande, att de områden i riket, vilka särskilt beröras av manskapsinkallelserna, i den mån de ekonomiska och sociala svifterna av dessa inkallelser efter viss tid automatiskt inställa sig, ovillkorligen bliva i stort behov av extra åtgärder och särskild omsorg från statsmakternas sida, om den ekonomiska påfrestningen skall kunna uthärdas av vederbörande primärkommuner. Åtminstone en hel landsända befinner sig härvidlag i särskilt utsatt och bekymmerpräglad läge. Det är Norrland, framför allt då de delar, vilka haft att kämpa med senare årens allmänna svårigheter i samband med arbetslösheten inom skogsförädlingsindustrien. Men vad här gäller om Norrland, torde i hög grad vara giltigt också för andra delar av landet, där läget på arbetsmarknaden sedan relativt lång tid tillbaka varit pressande och varest de nu åsyftade militära inkallelserna av olika skäl gripit djupt och kännbart i årgångarna. Vid sådant förhållande är det välmotiverat att påkalla statsmakternas uppmärksamhet med hänsyn till detta spörsmål.

Uppenbart är nämligen att den ökade belastningen på kommunerna icke bara kommer att göra sig gällande i större fattigvårdskostnader genom att statens familjeunderstöd i många fall måste kompletteras, där det visar sig otillräckligt eller icke kan utgå på grund av formella skäl, exempelvis till föräldrars försörjning. Allvarligaste avbrottet i kommunalekonomien uppstår måhända genom den till följd av manskapsinkallelserna oundvikligen inträffade försämringen i skatteunderlaget. Givetvis är det icke möjligt att utan ganska ingående undersökningar om inkallelsernas konsekvenser med avseende å inkomstförhållandena i de enskilda fallen göra kalkyler om den kommunala inkomstminskningen, men det är ingen risk att utgå ifrån att följderna för åtskilliga skattetyngda kommuner måste bli synnerligen kännbara liksom det bör vara en relativt lätt uppgift för ett utredningsorgan att ganska snabbt få överblick av det faktiska läget härutinnan.

En tredje synpunkt, som bör uppmärksammas när denna fråga övervägs, är den, att svårigheter för vissa kommuner uppstå även därför, att resultatet av kommunalskatteuppbörderna under en tid framåt måste avsevärt försämrans genom de till militärtjänstgöring inkallades inkomstminskning och därav uppkommande svårigheter för dessa medborgare att fullgöra skatteinbetalningen och det beslut om uppskov med betalningen av redan förfallna skatter, som statsmakterna fattat med hänsyn till de inkallades ekonomiskt svaga ställning.

Förvisso kommer den rubbning av kommunalekonomien, som vi här utgått ifrån såsom varande oundviklig, att i många fall utan alltför stora svårigheter kunna bäras av vederbörande. Men lika säkert är att i åtskil-

liga fall bli förhållandena med nödvändighet ytterligt ömmande. I tillämpliga delar gäller givetvis om landstingen vad här sagts och anförts om primärkommunerna. Liksom de redan förut mest skattetyngda och i ekonomiskt hänseende sämst ställda kommunerna nu ytterligare bliva pressade genom verkningarna av manskapsinkallelserna, få också landstingen med de högsta skatterna sina ekonomiska bördor ännu mera ökade. Med stora bekymmer möter man beträffande flera landsting resultatet av årets kronoskatteuppbörd, vilken innefattar också uppbörden av landstingsskatten. Betydande restantier äro oundvikliga med därav följande svårigheter för landstingsekonomien. Några landsting och många primärkommuner bliva ganska snart ställda inför ekonomiska problem av den storleksordningen, att man icke rimligen kan begära att de ensamma och med egna begränsade resurser skola förmå reda upp vanskligheterna, helst som det ofta gäller om dem att de förut blivit hårt ansträngda och över hövan pressade under en lång följd av år genom arbetslösheten och densammes ekonomiskt betungande konsekvenser. Icke minst av detta skäl är det i hög grad befogat att för denna alldeles speciella situation med statsmedel hjälpa även landstingen, utan att därför i detta sammanhang det vid tidigare tillfällen diskuterade problemet om bistånd åt landstingen behöver tagas upp till avgörande.

Det synes oss vara en ofrånkomlig skyldighet att statsmakterna skyndsamt taga ställning till frågan, vad som kan göras för att hjälpa ifrågavarande landsting och kommuner att någorlunda ekonomiskt välbehållna komma igenom de här i det föregående berörda bekymren. Utgår man från den principiella uppfattningen, att rikets försvarsberedskap är en angelägenhet, för vilken medborgarna, så långt möjligt är, böra svara solidariskt, synes det rimligt att riksdagen för sin del gör vad som göras kan för att behövande landsting och kommuner skola erhålla det statliga bistånd, som kan visa sig vara erforderligt på grund av det genom manskapsinkallelserna uppkomna exceptionella och oförvållade ekonomiska nödläget.

Två möjligheter synas vara öppna, när det gäller att åstadkomma denna hjälp. Man kan begära att riksdagen hos Kungl. Maj:t gör framställning om skyndsamt utredning angående hjälpbehovets sannolika omfattning och frågans storleksordning samt att utredningen bedrivs med sådan snabbhet att förslag i ämnet kan föreläggas årets riksdag. Men möjligen är det lämpligare att förfara så, att riksdagen beslutar ställa nödiga medel till Kungl. Maj:ts förfogande att användas i motionens syfte.

Redan nu har riksdagen beviljat medel, närmare bestämt 500 000 kronor, att användas till stöd åt kommuner, »där så finnes av trängande behov påkallat», utan att de för skattelindringsbidrag i övrigt fastställda bidragsreglerna vid fördelningen behöva följas. Härvidlag har alltså Kungl. Maj:t fått befogenhet att efter mera fria grunder verkställa behovsprövningen och bevilja understöd.

Det synes som skulle med fördel en liknande anordning kunna rekom-

menderas även med avseende å i denna motion behandlade angelägenhet. För att icke onödigt dröjsmål med hjälpinsatsens genomförande skall behöva uppstå, torde vara lämpligt att till Kungl. Maj:ts förfogande ställas ett belopp, vilket skall användas i motionens syfte. Det är givetvis förenat med mycket stora svårigheter att vid denna tidpunkt med säkerhet fixera det belopp, som är erforderligt för ändamålet, men vi anse icke lämpligt att föreslå mindre än 3 miljoner kronor för budgetåret 1940/1941.

Under hänvisning till det anförda hemställas,

att riksdagen måtte besluta att under riksstatens sjunde huvudtitel för budgetåret 1940/1941 uppföra ett anslag av 3 miljoner kronor för att, enligt villkor som Kungl. Maj:t äger att bestämma, stödja landsting och kommuner, vilkas ekonomiska ställning i synnerlig grad ogynnsamt påverkats av manskapsinkallelserna i samband med förstärkta försvarsberedskapen.

Stockholm den 23 januari 1940.

*Sam Larsson.*

*Elof B. Andersson.*

*B. v. Stockenström.*

*John Björck.*

*N. Gärde.*

*J. Bergman.*

*E. A. Lindblom.*

---